

CURSA CELOR 30 DE ANI DE EDUCAȚIE ÎN ROMÂNIA... RURALĂ

Iulie 2020

RAȚIUNEA ACESTEI ANALIZE

România a ales calea democrației de 30 de ani. Sistemul de educație din România a vizat în tot acest timp o tranziție în care școala românească să fie în serviciul copilului, al familiei, al comunității și al societății. Școala are rolul de modelare a copilului într-un adult responsabil, integrat social și profesional, care simte că aparține, în egală măsură, națiunii române și spațiului european, gândește și participă la dezvoltarea societății. Educația este totodată unul dintre Obiectivele de Dezvoltare Durabilă centrale Agendei 2030 asumate și de România.

Analiza celor 30 de ani în educație este o radiografie a celor trei decenii oferind o imagine de ansamblu, dar și o perspectivă comparativă a sistemului de educație punctând principalele decalaje dintre mediul urban și cel rural. Apartenența la mediul rural este un factor de risc educațional, fapt dovedit de indicatorii aferenți populației școlare din mediul rural în ceea ce privește abandonul școlar, părăsirea timpurie a școlii, absenteismul și rezultatele școlare. Această analiză este de tip desk-research și a fost realizată pentru Fundația World Vision România cu sprijinul Exact Business Solutions în iunie 2020.

DATE GENERALE

Aproape un milion de copii din România învață în mediul rural (958.799), iar 2-3 din școlile din România sunt localizate în rural. Una din zece școli din România este supraaglomerată, mai ales în mediul urban unde sunt afectați de fenomenul supraaglomerării 24% din elevi, dar și în mediul rural unde sunt impactați 20% din elevi.

Numărul de clase din mediul rural în ciclul pre-școlar și primar este mai mare decât în mediul urban, de aceea este nevoie de atenție sporită pentru învățământul preșcolar și ciclul primar din rural. În același timp, învățământului liceal este concentrat în mediul urban, contribuind la abandonul școlar și la dificultatea accesului elevilor din mediul rural la studiile liceale.

MACROANALIZA DE SISTEM

Managementul sistemului educațional este fragmentat, politizat, birocratizat, are un nivel scăzut de digitalizare și nu există o continuitate în abordarea strategică și aplicarea reformelor. De exemplu, testele naționale au fost introduse în 2003 și scoase în 2007, strategia educației și formării profesionale 2014-2020 nu a avut continuitate în operaționalizare, monitorizare și evaluare și, în prezent, nu avem o analiză a ce anume a fost realizat din această strategie, ce a rămas nerezolvat și cum se va finaliza. Aceeași analiză se aplică și strategiei privind părăsirea timpurii a școlii, strategiei privind modernizarea infrastructurii educaționale 2017-2023 și strategiei naționale de învățare pe tot parcursul vieții. În plus, deși legea educației nr. 1/2011 prevede ca finanțarea anuală pentru educație să fie de 6% din PIB, ordonanța 114 din decembrie 2018 a suspendat aplicarea acestei prevederi pentru perioada 2019-2021.

FINANȚAREA EDUCAȚIEI

Sistemul de educație din România este cronic subfinanțat. Educația are nevoie de finanțare adecvată atât la nivel general, cât și în ceea ce privește învățământul primar și gimnazial unde se pun bazele educației, atât în mediul urban, cât mai ales, în rural. Copiii din mediul rural sunt cel mai puternic afectați și nedreptățiți de sistemul educațional, ca urmare a finanțării inadecvate a învățământului antepreșcolar, preșcolar, primar și gimnazial și a concentrării cadrelor didactice cu experiență în mediul urban. Efectul este unul dezastruos, existând o corelare între subfinanțare, inegalitate în distribuirea resurselor și rezultatele elevilor la toate testările și ratele de abandon școlar și părăsire timpurie a școlii.

România are cheltuieli publice pentru educație de doar 2,87% din PIB față de o medie europeană de 4,7%. România este a treia țară din Uniunea Europeană cu cele mai mici cheltuieli publice pentru educație din UE, sub 1% (0,97) din PIB.

În plus, în România se alocă cel mai mic procent din PIB din Uniunea Europeană pentru învățământul primar și preșcolar și are cele mai mici costuri per elev la nivel european pentru învățământul primar și gimnazial, respectiv 966.2 EUR fiind urmați de Bulgaria cu 1.592 EUR, Ungaria cu 2.169 EUR și Lituania cu 2.500 EUR. Deși în învățământul antepreșcolar, preșcolar, primar și gimnazial sunt incluși 62% din elevi și studenți, doar ¼ din fondurile publice pentru educație sunt alocate acestui segment de învățământ care pune bazele educației.

În ceea ce privește bugetul alocat Educației, interesul și dezbaterile s-au purtat în special la nivelul componentei de cheltuieli (cu precădere cheltuielile cu salariile cadrelor didactice), și mai puțin asupra ponderii mici din buget alocată investițiilor care au fost finanțate de UE sau alte instituții internaționale.

INFRASTRUCTURA ȘCOLARĂ

Infrastructura școlară, mai ales în ceea ce privește școlile din mediul rural, lasă mult de dorit.

Clădirile și spațiile de învățare sunt neadecvate:

- **Autorizație sanitară:** 20% dintre unitățile școlare NU aveau autorizație sanitară de funcționare sau erau în curs de autorizare în 2018
- **Surse de alimentare cu apă:** 1 din 6 școli din România NU avea acces la o sursă autorizată de alimentare cu apă, școli concentrate în general în zone rurale în 2018
- **Școli în zone cu risc seismic construite înainte de 1963:** 42% dintre clădirile în care funcționează școli sunt amplasate în zone cu risc seismic ridicat, iar aproximativ 30% dintre aceste clădiri au fost construite înainte de 1963 (date 2018)
- **Acces pentru copii cu dizabilități:** 47% din școli nu au rampă de acces
- **Mobilier în stare precară:** 12% dintre școlile din România au cel puțin o sală de clasă dotată cu mobilier în stare precară și peste 330.000 de elevi învață în școli care nu sunt dotate adecvat pentru asigurarea unui mediu de învățare propice
- **Grupuri sanitare necorespunzătoare:** 1.180 școli funcționau cu grupuri sanitare necorespunzătoare în 2019
- **Școli încălzite cu sobe:** 2.197 de școli din România, în care studiază un număr total de 228.420 de elevi nu au sisteme centralizate de încălzire (2018); peste un sfert din școlile din România, cu precădere cele din zonele rurale, utilizează sobele ca principală sursă de încălzire; 72% dintre școlile care se încălzesc cu sobe sunt amplasate în zonele rurale, în special în zona Moldovei
- **Săli de sport:** Sălile de sport lipsesc din > 50% din școli, mai ales în mediul rural, unde chiar și bazele sportive în aer liber fie nu există, fie oferă condiții improprii sau precare de desfășurare a orelor, multe ore având loc astfel în sălile de clasă (mai ales în sezonul rece)
- **Laboratoare:** Peste jumătate dintre unitățile de învățământ secundar din România nu sunt dotate cu laboratoare, ceea ce afectează peste 845.000 de elevi; 72% dintre unitățile de învățământ secundar din mediul rural (peste 3.000 de unități de învățământ) NU dispun de un laborator de științe, comparativ cu 30% dintre unitățile din mediul urban. Lipsa laboratoarelor are impact asupra a 63% din totalul elevilor din mediul rural, și a 19% din totalul elevilor din mediul urban
- **Biblioteci :** 2 din 10 școli din mediul urban și 6 din 10 școli din mediul rural NU au bibliotecă

Lipsesc dotările și a materialele didactice moderne:

- Manualele școlare ajung cu întârziere în școli
- Au conținut neactualizat, cu relevanță scăzută, informații eronate, traduceri greșite
- Au greșeli gramaticale, semantice, erori de tipar
- Nu sunt adaptate la noile tehnologii
- Procesul didactic depinde foarte mult de manuale ca (re)sursă unică de predare/ învățare
- Costul materialelor școlare auxiliare (caiete de lucru, culegeri etc.) pune o presiune financiară suplimentară asupra copiilor din medii defavorizate

Infrastructura digitală este precară:

- 62% din gospodăriile din mediul rural NU aveau conexiune la internet (2018)
- 58% din gospodăriile din mediul rural NU aveau nici computer, nici laptop
- Numărul de computere este de 7,5 la 100 de elevi (sub 2% dintre unități neavând deloc computere)
- 32% dintre copiii înscriși în învățământul preuniversitar din România nu au acces individual la un dispozitiv dedicat funcțional (ex. laptop, tabletă, desktop) pentru școală
- 12% dintre copiii din România nu au conexiune de internet suficient de puternică pentru a putea suporta derularea cursurilor online
- Peste un sfert dintre părinții care nu au un dispozitiv pentru fiecare copil pe care să îl poată utiliza pentru școala online nu ar plăti deloc pentru achiziționarea unui astfel de echipament

PERFORMANȚE ȘCOLARE, COMPETENȚE & ABILITĂȚI

România este una dintre țările europene cu cea mai mare pondere a elevilor cu rezultate slabe în rândul tinerilor în vârstă de 15 ani în toate cele trei domenii testate în cadrul Programului privind evaluarea internațională a elevilor (PISA) al OCDE. Nivelurile de instruire persistent mai scăzute sunt raportate în zonele rurale și în cele defavorizate din punct de vedere economic, inclusiv în cele cu o populație romă numeroasă. În general, este mai probabil ca educația de care beneficiază elevii mai săraci să aibă o calitate inferioară. Elevii obțin rezultate slabe și la evaluările naționale la toate nivelurile, iar în ultimii cinci ani, unul din cinci elevi nu reușește să obțină nota 5 la evaluarea națională la finalul clasei a VIII-a.

PISA

Elevii din România au obținut scoruri mai mici decât media OCDE pe toți cei 3 indicatori măsurați la PISA, iar în 2018 performanța a fost mai slabă decât în 2015:

Scorul mediu al elevilor în toate cele trei domenii este cu peste 60 de puncte sub media UE, echivalentul unui an și jumătate de școlarizare.

40,8% din elevi au probleme de înțelegere a textului citit (media UE: 21,7 %)

46,6% din elevi au obținut rezultate slabe la matematică (media UE: 22,4 %)

43,9% din elevi au obținut rezultate slabe la științe (media UE: 21,6 %)

Statutul socio-economic este un predictor puternic la matematică și științe

EVALUAREA NAȚIONALĂ CLASA A II-A

Analfabetism funcțional de peste 40%: doar 60% dintre elevi scriu corect biletul și 50% scriu corect textul pe bază de întrebări

Decalaj urban-rural de > 17 puncte procentuale pt scrierea corectă a cuvintelor și frazelor

Doar 75% dintre elevi folosesc corect numerele în calculele elementare și <69% dintre aceștia reușesc să facă adunări și scăderi, iar decalajul între urban-rural este de 11 puncte procentuale

Doar 65% dintre elevi pot să efectueze înmulțiri și împărțiri la finalul clasei a II-a

EVALUAREA NAȚIONALĂ CLASA A IV-A

Doar 58% din elevii din rural știu să interpreteze și să integreze corect informațiile la limba română cu 13% mai puțin decât elevii din urban

Doar 56,2% din elevii din rural lucrează corect cu numerele naturale, cu aproape 17%

Evaluarea națională Clasa a VI-a

Doar 58% din elevii din rural înțeleg corect mesajul scris și formulează corect mesaje ulterioare, cu 13% mai slab decât cei din urban

La matematică și științe maxim 47% din elevii din rural știu să rezolve corect cerințele aferente, cu un decalaj de 12% față de cei din urban

EVALUAREA NAȚIONALĂ CLASA A VIII-A

40% (81.229) dintre elevii care au intrat acum 8 ani în clasa I nu au luat măcar media 5 la Evaluarea Națională sau nu au ajuns la acest examen.

46,3% dintre elevii din mediul rural au luat note sub 5 la matematică, față de 19,61% dintre elevii din mediul urban (2020).

38,03% dintre elevii din mediul rural au obținut medii sub 5, comparativ cu 15,08% la orașe.

În ultimii 5 ani, 1 din 5 elevi NU reușește să obțină media 5 la la finalul clasei a VIII a

BACALAUREAT

Rata de promovabilitate la BAC în 2019 a fost de 69% pentru promoția din 2019 și pentru promoțiile anterioare și 75,5% pentru promoția din 2019.

În 2019 rata de promovabilitate în rural pentru promoția din 2019 a fost de 63,6% față de 80,7% în urban - decalaj 17%.

Competențele digitale sunt opționale în ciclul primar și doar 52 % dintre tinerii cu vârsta cuprinsă între 16 și 19 ani au competențe digitale de bază. În 2018 România a fost printre puținele țări care au susținut testele pe hârtie, cu pixul la evaluarea PISA. Proba de competențe digitale de la Bacalaureat presupune 15 minute de lucru practic pe calculator și 75 de minute de rezolvare a subiectelor pe foaia de examen, în scris.

Curriculum și metode de predare neadaptate la dinamica competențelor & abilităților-cheie actuale și viitoare identificate de OECD precum: empatie, responsabilitate, gândire critică, creativitate, inovație, abilități digitale:

Empatie: România se află pe locul 54 din 63 de țări aflate în clasament cu privire la nivelul empatiei (cu un scor de 3.38)

Responsabilitate: Doar 3 din 10 români fac voluntariat pentru cauze sociale sau de mediu

Gândire critică: Cu un scor de 2,7 puncte din 7 posibile, România ocupă locul 125 din 141

Creativitate: locul 68 între cele mai creative țări din lume, cu un indice al creativității de 0,42

Inovație: un scor de 42 din 100, România ocupă locul 55 din 141 la capacitatea de inovare

Abilități digitale: 43% dintre românii au competențe digitale minime, iar în mediul rural doar 25% au aceste competențe

ACCES ȘI ECHITATE

Subfinanțarea și întârzierea punerii în aplicare a reformelor continuă să afecteze echitatea, caracterul incluziv și calitatea educației. Sistemul de învățământ se confruntă în continuare cu provocări semnificative în ceea ce privește calitatea și caracterul incluziv. Nivel ridicat de abandon școlar în mediul rural, influențat de rata mare de sărăcie persistentă în rândul copiilor.

Rata părăsirii timpurii a școlii și abandonul școlar

Deși a ajuns la minimul ultimilor 10 ani, **rata părăsirii timpurii a școlii** în România este printre cele mai mari din Europa, 15,3% în 2019. Cu toate acestea, România este încă departe de obiectivul asumat în cadrul Strategiei Europa 2020: reducerea ratei abandonului școlar la 11,3%

Abandonul școlar este prezent în 40% din unitățile de învățământ din mediul rural, cele mai multe cazuri fiind înregistrate în licee.

În mediul rural, una din patru persoane între 18 și 24 ani a părăsit școala prea devreme.

Rata abandonului școlar este cu **25%** mai mare în mediul rural față de mediul urban

Formarea cadrelor didactice nu se axează suficient pe problemele ce pot apărea în clasă, sprijinirea copiilor cu dificultăți la învățare sau a celor la risc de abandon școlar

În anul școlar 2017-2018, 28.525 de copii au abandonat școala!

Factorii care influențează abandonul școlar și părăsirea timpurie a școlii: sărăcie, educația părinților, migrație, transport

Sărăcia: 15,2% din copiii români trăiesc în deprivare materială severă. Peste 38,1% din copii sunt la risc de sărăcie și exluziune socială, cea mai mare rată care este cu 15 procente mai mare decât media EU de 23,4%. Rata sărăciei persistente în rândul copiilor, 33,2% (2018), cea mai mare din Europa. 8% dintre copii din mediul rural se culcă seara flămânzi

Nivelul de educație al părinților din mediul rural este de 9,74 ani față de 12,1 în mediul urban. Doar 0,7% din părinții din mediul rural au cu studii superioare, față de 18% în mediul urban. De aici rezultă o capacitate mult redusă a părinților din mediul rural de a-și sprijini copiii în activitățile de învățare, coroborată cu accesul limitat la programe de tip Școală după Școală.

Migrația: În 2019, 91.345 de copiii au avut părinții plecați la muncă în străinătate. Numărul copiilor cu părinți plecați la muncă în străinătate crește gradual de la un an la altul. 11.723 din copii au părintele unic susținător plecat la muncă în străinătate.

Transportul școlar: Flota de autovehicule de transport școlar licențiate are o capacitate ce acoperă <50% din numărul estimat de elevi care fac naveta. Variantele limitate de transport și costurile aferente, financiare și de timp, afectează atât elevii, cât și cadrele didactice, în special în mediul rural. (In)accesibilitatea transportului școlar variază semnificativ la nivelul țării, cu cele mai mici rate de accesibilitate în regiunea Moldovei (Vaslui, Botoșani, Bacău, Iași și Vrancea).

Accesul la o educație de calitate și echitatea educației sunt influențate și de cadrele didactice. Atractivitatea pentru meseria de dascăl este scăzută. România se confruntă cu o lipsă de personal cu calificări adecvate în zonele rurale. Cadrele didactice beneficiază de puțină pregătire și formare practică. Politicile de personal încurajează cadrele didactice să se concentreze numai pe pregătirea elevilor pentru teste și concursuri academice, nu pe îmbunătățirea rezultatelor elevilor cu performanțe slabe sau ale celor din medii defavorizate.

Atractivitate scăzută pentru profesia de cadru didactic

40,9 % dintre cadrele didactice din România consideră că profesia lor este apreciată de societate, față de o medie UE de 17,7 %, reprezentând al treilea cel mai mare procent din UE.

Lipsa de personal cu calificări adecvate în zonele rurale

Deși, numărul de candidați la concursul național pentru ocuparea posturilor didactice (adică pentru titularizare) ar fi suficient pentru a acoperi locurile vacante, mai puțin de 50 % dintre ei obțin nota necesară. Numărul relativ ridicat de posturi ocupate de personal fără calificări adecvate rămâne o provocare, în special în unitățile de învățământ din zonele rurale și îndepărtate. Lipsa de personal este raportată în rândul cadrelor didactice calificate din învățământul primar și din învățământul secundar inferior în domeniul TIC, al științelor, al limbilor străine și al artelor.

Politicile privind carierele cadrelor didactice se confruntă cu provocări considerabile. Formarea inițială a cadrelor didactice oferă foarte puțină pregătire și formare practică, în special în ceea ce privește tehnicile moderne de predare sau pedagogia favorabilă incluziunii; în practică, examenul de certificare și examenul de titularizare constituie principala metodă de selecție a candidaților la această profesie. Examenul de certificare tinde să evalueze cunoștințele teoretice, fără a fi o măsură autentică a competenței la locul de muncă.

Îmbunătățirea rezultatelor celor cu performanțe slabe neatractivă

Indemnizația bazată pe merit încurajează cadrele didactice să se concentreze numai pe pregătirea elevilor pentru teste și concursuri academice, nu și pe îmbunătățirea rezultatelor elevilor cu performanțe slabe sau ale celor din medii defavorizate.

Cadrele didactice din România au raportat o nevoie ridicată de dezvoltare a competențelor digitale pentru predare (21,2 %), a abordărilor de învățare individualizată (21,5 %), a educației elevilor cu nevoi speciale (35,1 %) și a competențelor transversale (22,8 %). 75,94% din cadrele didactice recunosc că sunt prea puțin pregătiți ca să folosească în beneficiul elevilor tehnologiile noi și emergente destinate proceselor educaționale.

Doar 3.255 cadre didactice calificate în mediul rural la aproape 1 milion de elevi (și 2754 în urban)

Numărul de cadre didactice din în mediul rural a scăzut cu 26% din 1995 până în 2018

60% din elevii dezavatați socioeconomic din România au profesori fără un master în educație

În ultimii 12 ani (2008-2019) la examenul de titularizare:

- mai puțin de 50% din cadre didactice au trecut anual examenul (nota 7) ceea ce le-a permis să obțină o angajare pe perioadă nedeterminată (47% în 2019)
- doar o treime au obținut nota 5 ceea ce le-a permis să devină suplinitori
- aproximativ 20% din cadrele didactice au obținut anual note sub 5

CLIMAT ȘCOLAR ȘI ȘCOALĂ SIGURĂ

Fenomenul de bullying prezent în școală se extinde și în spațiul digital și este puternic influențat de mediul familial

România, pe locul **3 la nivel european** când vine vorba de fenomenul bullying-ului în școli

23% dintre copiii de 13 și 15 ani au recunoscut că au agresat alți elevi cel puțin de trei ori în luna anterioară

Aproape 400.000 de elevi sunt amenințați cu bătaia și 220.000 bătută în mod repetat de colegi

Patru din cinci adolescenți cu vârsta sub 18 ani din România spun că au fost ținta hărțuirilor în mediul online

Numărul mic de consilieri/psihologi școlari care oferă sprijin de specialitate elevilor, în special în mediul rural

1 consilier școlar trebuie să lucreze cu 800 de elevi

În practică, raportul elevi/consilier este de 2,5 ori mai mare

Climatul familial și pedepsele fizice din partea părinților influențează comportamentul copiilor

Mai mult de 4 din 10 elevi aparținând familiilor cu un climat tensionat au prezentat acte de violență (bătăi) cel puțin o dată în ultimul an (44,5%).

Prevalența elevilor cu manifestări agresive frecvente a fost de două ori mai redusă în familiile cu un climat familial calm decât în cele cu un climat violent (7,2% față de 16,9%).

Aproape 2 elevi din 10, care fac parte din familii în care s-au înregistrat **acte de agresivitate fizică** între părinți, au prezentat în mod frecvent comportamente violente.

Aproape 15 % din elevii **supuși pedepselor fizice în familie** au prezentat în mod frecvent acte de agresivitate

Bibliografie

Monitorul Educației și Formării, 2019, Comisia Europeană

European Semester – Romania, 2020, Comisia Europeană

Analiza Băncii Mondiale și a Ministerului Educației cu privire la educația și formarea profesională din perspectiva utilizării datelor în luarea deciziilor strategice privind investițiile în infrastructură

Raportul PISA, 2018, OECD

Digital Education at School in Europe, 2019, Comisia Europeană

The Global Competitiveness Report, 2019, The World Economic Forum

European Innovation Scoreboard 2019, Comisia Europeană

Ancheta internațională privind predarea și învățarea, 2019, OECD

Bazele de date OECD, Eurostat, Institutul Național de Statistică, Centrul Național pentru Evaluare și Examinare, Sistemul Informatic Integrat al Învățământului din România, Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități, Copiilor și Adopție

Raport privind starea învățământului preuniversitar 2017-2018, Ministerul Educației Naționale

Raport sintetic al debirocratizării activității profesorilor, Ministerul Educației și Cercetării, 2019

Strategia pentru modernizarea infrastructurii educaționale, 2018-2023, Guvernul României

Strategia privind reducerea părăsirii timpurii a școlii în România, Guvernul României

Strategia națională privind agenda digitală pentru România

Raportul Institutului Național de Sănătate Publică cu privire la intervențiile pentru prevenirea violenței la elevi, 2019

Investitie-in-educatia-copiilor-din-mediul-rural, Fundația World Vision România, 2017

Principalele probleme ale sistemului de educație, în viziunea românilor, Proiectul Starea Națiunii

Accesul copiilor școlari din România la educație online, 2020, IRES